

Sacrificial Dance of Ku Bua Mat: Rituals and Beliefs of Bankok, Borabue District, Mahasarakham

Piraporn Phanmanee¹

Received	Reviewed	Revised	Accepted
07/02/2564	05/03/2564	07/03/2564	08/03/2564

Abstract

The Sacrificial Dance of Ku Bua Mat is a pattern for the Ban Kok Kok community to be used as a community show and it is also a continuation of local culture that shows the cultural identity of the community, it also promotes cultural tourism of the province as well. Therefore, this research has the objective (1) to study the rituals, beliefs of Ban Kok, Borabue District Maha Sarakham Province that affects Ku Bua Mat, (2) to create a show the Koo Bua Mat Sacrificial Dance. This research used qualitative research methods by collecting data from documents, collecting data from the field. By surveying, interviewing, observing, and discussing group discussions and analyzing data, the research results were found that

1. Koo Bua Mat is the archaeological site in small Khmer culture, Located at Ban Kok Kok, Tambon Buamas, Amphur Borabue, Maha Sarakham Province. The architecture is a single castle, with a base, north connecting the main castle to enshrine Vishnu's idol which such architectural styles are rarely seen in the Khmer city of Phra Nakhon, creation it is not known how the belief in the creation was established. For the most part, religious places built in Khmer culture were Often built as a single castle alone for Lord Shiva, or built as three castles for Lord Shiva, Vishnu and Brahma respectively.

2. The show the Koo Bua Mat Sacrificial Dance: principles of the invention in thinking for the dancer in the community. Defining key ideas at both target and objective levels, processing data, setting boundaries, formatting as well as defining other elements that include the costumes, the music, the dances, all are processes that control the work of the creation according to the purpose and concept which Creativity must include thoughtfulness, agility, flexibility, initiative, and tact.

Keywords: Sacrificial Dance, Rituals, Beliefs

¹ Rajabhat Mahasarakham University, Email-koi_2511_1968@hotmail.com

ร่ำวงสรวงกู่บัวมาศ : พิธีกรรมและความเชื่อของบ้านกก อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม

พริภาภรณ์ พันธมณี²

บทคัดย่อ

การประดิษฐ์ทำร่ำวงสรวงกู่บัวมาศ ให้เป็นแบบแผนเพื่อให้ชุมชนบ้านกกกอกได้ใช้เป็น การแสดงประจำชุมชน และยังเป็นสืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งแสดงให้อัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน บ้านกกกอก อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด ดังนั้นงานวิจัยเรื่องนี้มี วัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาพิธีกรรม ความเชื่อของบ้านกกกอก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีต่อกู่ บัวมาศ (2) เพื่อสร้างชุดการแสดง “ร่ำวงสรวงกู่บัวมาศ” การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต การสนทนากลุ่มแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า

1. กู่บัวมาศเป็นโบราณสถานในวัฒนธรรมขอม ขนาดเล็กตั้งอยู่ที่บ้านกกกอก ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม รูปแบบสถาปัตยกรรมมีลักษณะเป็นปราสาทหลังเดียว มีฐานด้านทิศเหนือเชื่อมตัวปราสาทประธานเพื่อประดิษฐานรูปเคารพพระนารายณ์ ซึ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมดังกล่าวนี้ไม่ค่อยปรากฏให้เห็นเลยในเมืองพระนครของขอม การสร้างดังกล่าวยังไม่สามารถทราบได้ว่ามีความเชื่อในการสร้างอย่างไร โดยส่วนใหญ่ศาสนสถานที่สร้างขึ้นในวัฒนธรรมขอมนั้น มักสร้างเป็นปราสาทหลังเดียวโดด ๆ เพื่อถวายแด่องค์พระศิวะ หรือสร้างขึ้นเป็นปราสาทสามหลัง เพื่อถวายแด่พระศิวะ พระนารายณ์และพระพรหมตามลำดับ

2. สร้างชุดการแสดง “ร่ำวงสรวงกู่บัวมาศ”: หลักนาฏยประดิษฐ์ในเรื่องการคิดให้มีนาฏยศิลป์ ในชุมชนบ้านกกกอก ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม การกำหนดความคิดหลักทั้งในระดับ เป้าหมายและระดับวัตถุประสงค์ การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบตลอดจน การกำหนดองค์ประกอบอื่นที่ประกอบไปด้วย เครื่องแต่งกาย ดนตรี กระจับปี่ทำรำ ทั้งหมดล้วนเป็น กระจับปี่การควบคุมการทำงานของการสร้างสรรค์ให้เห็นไปตามวัตถุประสงค์และแนวความคิด ซึ่ง ความคิดสร้างสรรค์จะต้องประกอบไปด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และ ความคิดละเอียดลออ

คำสำคัญ : ร่ำวงสรวงกู่บัวมาศ, พิธีกรรม, ความเชื่อ

² มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, Email-koi_2511_1968@hotmail.com

บทนำ

จากร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดี พบว่า ดินแดนเอเชียอาคเนย์มีการติดต่อค้าขายกับอินเดีย และอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ของเอเชียอาคเนย์ซึ่งตรงกับสมัยก่อน อารยอินเดียโดย ช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ 7-8 คงจะมีการติดต่อระหว่างกันมากขึ้น และยังมีนักบวชทั้งในศาสนาพุทธ และพราหมณ์ตลอดจนผู้ที่มีความรู้เดินทางเข้ามามากขึ้นกว่าแต่ก่อนจนปรากฏเป็นหลักฐานต่าง ๆ ให้เห็นเด่นชัดในเวลาต่อมา (Diskun, S., 1979) อย่างเช่นในภาคอีสานมีปราสาทขอมมากมาย กระจายอยู่ทั่วอีสาน โดยเริ่มจากจังหวัดนครราชสีมา ตลอดจนถึงตอนกลางของภาคอีสานโดยเฉพาะที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง จะพบเห็นร่องรอยของอารยธรรมขอมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวอีสาน เช่น ปราสาทหิน เจดีย์ ปรางกู พระธาตุ (Phukhamwong, P., 2014) จึงทำให้เกิดความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน จึงถือว่ามีมาจากจุดกำเนิดหลายอย่าง เพื่อให้ตนเองมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ และให้เกิดความสบายใจกับตนเอง จึงมีการสร้างสถานที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้พึงพอใจ และประทับประจำอยู่ ณ ที่แห่งนั้น ทำให้มนุษย์ได้มากราบไหว้ สักการบูชา ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อปกป้องคุ้มครองตนเองและชุมชนได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข

จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่อยู่ภาคอีสาน ที่พบหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงถึงการอยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยพบกระจายอยู่หลายพื้นที่ และเป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ ชุมชนโบราณลักษณะเช่นนี้ได้พบกันอยู่หลายแห่ง ส่วนใหญ่เป็นเนินดินที่อยู่กลางพื้นราบ และบางแห่งมีร่องรอยของคูน้ำ คันดินล้อมรอบ นอกจากนั้นจังหวัดมหาสารคาม มีชุมชนโบราณอยู่มากกว่า 40 แห่ง บางแห่งมีอายุในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สืบเนื่องมาจนมาถึงสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (วัฒนธรรมทวารวดี) วัฒนธรรมขอม และวัฒนธรรมล้านช้าง ร่องรอยของอิทธิพลศิลปกรรมขอมคงอยู่สืบเนื่องมาจนถึง พุทธศตวรรษที่ 18 (ในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรขอม) ทั้งนี้ได้พบศาสนสถานในสมัยนี้ (รูปแบบศิลปะแบบขอม) อยู่หลายแห่ง อาทิ กู่บ้านเขว้า กู่สันตรัตน์ และกู่บัวมาศ เป็นต้น โบราณสถานดังกล่าวเป็นศาสนสถานประจำสถานพยาบาล ที่เรียกกันตามศิลาจารึกว่า “อโรคยาศาล” ซึ่งพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงโปรดฯให้สร้างขึ้นไว้ตามชุมชนในพระราชอำนาจของพระองค์ อย่างไรก็ตามหลังจากสิ้นสุดในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อิทธิพลของศิลปกรรมขอมค่อย ๆ เสื่อมถอยลงตามลำดับ (Kingmaee, A., 2000)

โบราณสถานหลายแห่งในจังหวัดมหาสารคาม ได้ถูกค้นพบขึ้นในแต่ละชุมชนที่มีความเชื่อ ความนับถือ และได้สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน “กู่บัวมาศ” เป็นโบราณสถานแห่งหนึ่งในหมู่บ้านกกกอก ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นโบราณสถานที่ชาวบ้านให้ความนับถือ และเคยเป็นอโรคยาศาล แต่ก็ได้พังทลายลงไปตามกาลเวลา คงเหลือแต่ซากที่ชาวบ้านให้ความนับถือ และทุก ๆ ปีของเดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ ชาวบ้านในละแวกนั้น และใกล้เคียงจะมารวมตัวกันเพื่อทำพิธีกรรม บวงสรวง เช่นสังเวยเป็นประจำทุกปีมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2543 ตาสาลี อดีตผู้ใหญ่บ้าน

กกกอกได้เริ่มให้กรมศิลปากรเข้ามาดูแล และนำศิลาแลงที่อยู่ใต้ดินและกระจัดกระจายนำมาตั้งให้เป็นรูปร่างขึ้น และยังได้พบโบราณวัตถุ คือ ประติมากรรมรูปแบบพระนารายณ์ หินทรายประทับยืน 4 กร สูง 80 เซนติเมตร ครองผ่านั่งสั้น ด้านหน้าชายผ้าสองชั้น อยู่ตรงกลางด้านล่าง ศีรษะครองมงกุฎหรือกระบี่หน้า ยอดกลางศีรษะแหลม พระหัตถ์ขวาทรงห้อยไป พระหัตถ์ขวาล่างถือก้อนธรรณี พระหัตถ์ซ้ายบนถือสังข์ พระหัตถ์ซ้ายล่างถือคทาสภาพชำรุด กระบี่หน้าหักหายไปบางส่วน พระอุระและพระนาภีแตกกะเทาะต่อไว้เป็นบางส่วน พระหัตถ์ทั้งสองข้าง พระขงค์ซ้าย พระศอก และข้อพระบาททั้งสองข้างหักต่อไว้เป็นฝีมือช่างสมัย ปาปน-นครวัด ราวประมาณพุทธศตวรรษ ที่ 16-18 (Samlee and Nilwanpha, R., 2019)

ประติมากรรมรูปพระนารายณ์นี้ กรมศิลปากรได้นำไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น เมื่อถึง 15 คำ เดือน 5 องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนบ้านกกกอก จะขออนุญาตจากทางกรมศิลปากร อันเชิญประติมากรรมรูปพระนารายณ์มาทำพิธีบวงสรวง ณ กุ๋บัวมาศ บ้านกกกอก โดยแห่เป็นขบวนยาวรอบหมู่บ้าน แล้วนำไปประดิษฐาน ณ กุ๋บัวมาศเพื่อทำพิธีบวงสรวงเป็นประจำ ทุกปี ถือว่าเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของบ้านกกกอก ซึ่งมีผู้คนเข้ามาร่วมพิธีมากมายจากหลายชุมชน ในการทำพิธีกรรมนี้ชาวบ้านได้นำการแสดงต่าง ๆ เข้ามาเพื่อบวงสรวงในแต่ละครั้ง แต่การแสดงที่นำมานั้นจะเปลี่ยนไปทุกปี ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เพื่อให้พิธีกรรมอันสำคัญนี้มีความศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น จากความสำคัญที่เด็กหลานมานั้นผู้วิจัยจึงได้คิดประดิษฐ์ทำรำบวงสรวงกุ๋บัวมาศ ให้เป็นแบบแผนเพื่อให้ชุมชนบ้านกกกอกได้ใช้เป็นการแสดงประจำชุมชน และยังเป็นสืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งแสดงให้อัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนบ้านกกกอก อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย และยังเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติสืบไป บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัย เรื่อง การประดิษฐ์ทำรำบวงสรวงกุ๋บัวมาศเพื่อสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพิธีกรรม ความเชื่อของบ้านกกกอก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีต่อกุ๋บัวมาศ
2. เพื่อสร้างชุดการแสดง “รำบวงสรวงกุ๋บัวมาศ”

ขอบเขตของการวิจัย

1. เนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาเรื่อง การประดิษฐ์ทำรำบวงสรวงกุ๋บัวมาศ เพื่อสืบสานวัฒนธรรมของถิ่น ดังนี้ (1) ศึกษาพิธีกรรม ความเชื่อของบ้านกกกอก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีต่อกุ๋บัวมาศ (2) เพื่อสร้างชุดการแสดง “รำบวงสรวงกุ๋บัวมาศ” (3) เพื่อการประชาสัมพันธ์โบราณสถานในจังหวัดมหาสารคาม

2. วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต การสนทนากลุ่มแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์

3. ระยะเวลาการวิจัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2561 เป็นต้นไป

4. พื้นที่ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่เพื่อทำการศึกษาวิจัยเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ บ้านกกกอก ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมี กุ๋บัวมาศ เป็นโบราณสถานในวัฒนธรรมขอมรูปแบบสถาปัตยกรรมมีลักษณะเป็นปราสาทหลังเดียว มีฐานด้านทิศเหนือเชื่อมตัวปราสาทประธานเพื่อประดิษฐานรูปเคารพพระนารายณ์ ซึ่งรูปแบบสถาปัตยกรรม ในสมัยก่อนนั้นได้มีกิจกรรม ภายในพื้นที่ตัวเทวาลัยต่อเนื่องมาตลอดจนถึงพุทธศตวรรษที่ 23 ก่อนมีการอพยพชุมชน ออกจากพื้นที่ ทำให้ตัวเทวาลัยถูกทิ้งร้างไปในที่สุด ในปัจจุบันโบราณสถานกุ๋บัวมาศเป็นสถานที่ที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือและศรัทธาสืบต่อเนืองมา มีการนำอาหาร ดอกไม้ พวงมาลัย มาสักการะ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในปราสาทประธาน เมื่อถึง 15 ค่ำ เดือน 5 องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน บ้านกกกอก จะขออนุญาตจากทางกรมศิลปากร อันเชิญประติมากรรมรูปพระนารายณ์ มาทำพิธีบวงสรวง ณ กุ๋บัวมาศ บ้านกกกอก โดยแห่เป็นขบวนยาวรอบหมู่บ้าน แล้วนำไปประดิษฐาน ณ กุ๋บัวมาศเพื่อทำพิธีบวงสรวงเป็นประจำทุกปี ถือว่าเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของบ้านกกกอก ซึ่งมีผู้คน เข้ามาร่วมพิธีมากมายจากหลายชุมชน และยังเป็นการฟื้นฟูชีวิตความเป็นศาสนสถาน ที่คงความสำคัญของชุมชน ในการทำพิธีกรรมนี้ชาวบ้านได้นำการแสดงต่าง ๆ เข้ามาเพื่อบวงสรวงในแต่ละครั้ง แต่การแสดงที่นำมานั้นจะเปลี่ยนไปทุกปี ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในพิธีกรรม และพื้นที่ของกุ๋บัวมาศ แห่งนี้ โดยผู้วิจัยได้คิดประดิษฐ์ทำรำบวงสรวงกุ๋บัวมาศ ให้เป็นแบบแผนเพื่อให้ชุมชนบ้านกกกอก ได้ใช้เป็นการแสดงประจำท้องถิ่น และยังเป็นสืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนบ้านกกกอก ทั้งนี้ยังเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติสืบไป

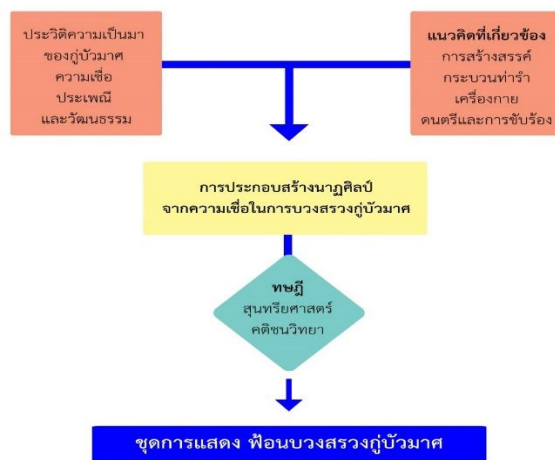
5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1 กลุ่มผู้รู้ (Key informants) คือ กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ กุ๋บัวมาศ ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ

5.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual informants) คือ กลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่แสดง คือ นักศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 13 คน และลงพื้นที่ถ่ายทอดกระบวนการทำรางวัลสงรวงกุ่มบัวมาศ ให้กับชาวบ้านกกกอก ตำบล บัวมาศต่อไปเพื่อใช้ในการแสดงรางวัลสงรวงกุ่มบัวมาศต่อไป

5.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คนในพื้นที่ กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อเรื่องพิธีกรรมสงรวงกุ่มบัวมาศในจังหวัดมหาสารคาม โดยเฉพาะกุ่มบัวมาศ ซึ่งมีอิทธิพลต่อชุมชนบ้านกกกอกเป็นอย่างมาก และได้ถือปฏิบัติการสงรวงมาเป็นระยะเวลาหลายร้อยปีจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อในพิธีกรรมสงรวงกุ่มบัวมาศนั้น จึงมีผลต่อแนวคิดของผู้วิจัยต่อการสร้างรูปแบบนาฏศิลป์เชิงสร้างสรรค์ ชุดฟ้อนสงรวงกุ่มบัวมาศเพื่อ สืบสานวัฒนธรรมของถิ่น โดยเน้นกระบวนการประกอบสร้างงานทางด้านนาฏศิลป์ ได้แก่ กระบวน ท่ารำ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับดนตรี และการขับร้อง เพื่อบูชา สืบสาน และส่งเสริมให้เกิดงานสร้างสรรค์ ที่มาจากชนบความเชื่ออันดีงามของชุมชนต่อไป



ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ส่วนของกลุ่มประชากรตัวอย่าง ดังนี้ (1) ข้อมูลด้านประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับกุ่มบัวมาศ ภูมิหลัง และ สังคม เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ (2) ปัจจัยที่ทำให้ การรำบวงสรวง กุ่มบัวมาศ มีอิทธิพลต่อการพิธีบวงสรวงเป็นประจำทุกปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีข้อมูลจากปรากฏการณ์ภาคสนาม ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเอกสารต่าง ๆ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการด้วยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ สื่ออินเทอร์เน็ต โดยแบ่งโครงสร้างการใช้เครื่องมือเป็น 2 ส่วนดังนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเพื่อการประดิษฐ์ทำรบบวงจรควบคุมมาศ โดยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ มีผู้ที่เกี่ยวข้องทางตรงและทางอ้อม ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารค้นคว้าข้อมูลที่สำคัญจากหนังสือวิชาการ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่อบนเว็บจากอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัย วิเคราะห์ผลงาน การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามและสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่ ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้มีความไม่สอดคล้องกันผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วย ดังนี้ (1) ด้านสถานที่ จะใช้การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดสกลนคร (2) ด้านบุคคล จะใช้การรวบรวมข้อมูลที่มาจากประชากรหลาย ๆ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ เพื่อตรวจสอบว่าเป็นข้อมูลที่ตรงกันหรือไม่ เป็นต้น (3) ด้านทฤษฎีผู้วิจัยใช้ทฤษฎี ทั้งแนวคิด ทฤษฎีหลักและทฤษฎีเสริม แนวคิด มาเป็นเครื่องตรวจสอบ ความสอดคล้องความแตกต่างกันให้เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยหรือไม่

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์นำมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้มาสรุปอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

5. กระบวนการสร้างสรรค์ การปฏิบัติการวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดจากเครื่องมือที่ได้มาข้างต้น มาวิเคราะห์เพื่อศึกษา ค้นคว้าถึงประเด็นต่าง ๆ แล้วจึงเริ่มทำการทดลองปฏิบัติการสร้างสรรค์ตามแผน ดังนี้ (1) เลือกข้อมูลที่จะนำมาสร้างสรรค์ผลงาน (2) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมา ความเชื่อ ความศรัทธาเรื่องนาคด้านการแสดงในพื้นที่คำชะโนด (3) ศึกษาเก็บข้อมูล ลงภาคสนาม เก็บ

มาศ บ้านกกกอก ตำบลบัวมาศ (4) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา จัดทำดนตรีเพื่อประกอบการแสดงให้เหมาะสม (5) คิดประดิษฐ์ทำรำประกอบดนตรี โดยการนำแนวคิดและทฤษฎี ศึกษาท่าฟ้อนอีสานให้เหมาะสมกับดนตรี (6) จัดลำดับท่าทางให้เหมาะสม และจัดลำดับการแปรแถว เพื่อให้เกิดความสวยงาม (7) ออกแบบเครื่องแต่งกาย (8) คัดเลือกนักแสดงให้เหมาะสมกับชุดการแสดง (9) การทดลองปฏิบัติ โดยการนำผลงานสร้างสรรค์ ขึ้นซ้อมการแสดงให้กับนักแสดง เพื่อหาข้อบกพร่องของการแสดงทั้งหมด มาปรับปรุงแก้ไข (10) นำผลงานออกเผยแพร่ บันทึกภาพและ VDO (11) นำผลงานส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ (12) ปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และ (13) รวบรวมข้อมูลจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม

ผลการวิจัย

จากการศึกษา “การประดิษฐ์ทำรำวงสรวงกุ่มบัวมาศเพื่อสืบสานวัฒนธรรมของถิ่น” เป็นไปตามความมุ่งหมายดังนี้

1. การศึกษาพิธีกรรม ความเชื่อของบ้านกกกอก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีต่อกุ่มบัวมาศ

พบว่า กุ่มบัวมาศเป็นโบราณสถานในวัฒนธรรมขอม ขนาดเล็กตั้งอยู่ที่บ้านกกกอก ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม รูปแบบสถาปัตยกรรมมีลักษณะเป็นปราสาทหลังเดียว มีฐานด้าน ทิศเหนือ เชื่อมตัวปราสาทประธานเพื่อประดิษฐานรูปเคารพพระนารายณ์ ซึ่งรูปแบบสถาปัตยกรรม ดังกล่าวนั้นไม่ค่อยปรากฏให้เห็นเลยในเมืองพระนครของขอม การสร้างดังกล่าวยังไม่สามารถทราบ ได้ว่ามีคติความเชื่อในการสร้างอย่างไร โดยส่วนใหญ่ศาสนสถานที่สร้างขึ้นในวัฒนธรรมขอมนั้น มักสร้างเป็นปราสาทหลังเดียวโดด ๆ เพื่อถวายแด่องค์พระศิวะ หรือสร้างขึ้นเป็นปราสาทสามหลัง เพื่อถวายแด่พระศิวะ พระนารายณ์และพระพรหมตามลำดับ

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในตำบลบัวมาศ มีกุ่มบัวมาศและดอนปู่ตาที่เราเคารพและศรัทธามาช้านาน ตั้งแต่รุ่นปู่ รุ่นย่า ท่านสามารถช่วยเราได้แทบทุกเรื่อง ใครเดือดร้อนเรื่องใดก็มาขอพรจากกุ่มบัวมาศหรือดอนปู่ตา เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนส่วนมากก็มักจะสำเร็จและกุ่มบัวมาศกับดอนปู่ตาเป็นที่พึ่งพาทางจิตใจปกป้องรักษาภัยพิบัติให้กับชุมชนของ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องลม ฝน พายุ ท่านสามารถช่วยปิดเป่าภัยอันตรายจากสิ่งเหล่านี้ด้วยดีมาตลอด กุ่มบัวมาศเปรียบเป็นแสงส่องนำทางชีวิต อ้าปาก สืบตาได้ ก็นึกถึงแต่กุ่มบัวมาศ ไปไหน ที่ใด ก็นึกถึงกุ่มบัวมาศ หรือ องค์พระนารายณ์ เวลาขึ้นรถลงเรือก็อธิษฐานให้ท่านตามไปคุ้มครอง ตลอดหากเรานึกถึงท่าน คราวใดก็รู้สึกมีกำลังใจปลอดภัยในการดำเนินชีวิต คนเฒ่าคนแก่ในชุมชน ได้กล่าวว่า มีกุ่มบัวมาศที่อยู่ในชุมชน บัวมาศให้ความเคารพนับถือมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และได้ปฏิบัติตามฮีตสิบสอง-คองสิบสี่ ที่ได้ปฏิบัติกันสืบมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จนถึงปัจจุบัน และคนในชุมชนบัวมาศยังมีประเพณีเพิ่มเติมที่นับถือปฏิบัติสืบต่อกันมาคือ พิธีบวงสรวงกุ่ม บัวมาศ ปัจจุบันก็มีประเพณีวัฒนธรรมฮีตสิบสองคองสิบสี่ ที่ชุมชนได้กระทำและ

อนุรักษ์ประเพณีของคนอีสาน กู้บัวมาศและดอนปู่ตาที่ชุมชนให้ความเคารพ ความศรัทธา ความเชื่อมั่นในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Kaewthongmee, P., Santimano, 2018)

ดังนั้น ความเชื่อทั้งสองสิ่งนี้ล้วนมีความเชื่อและความสำคัญกับชุมชนตำบลบัวมาศเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อศึกษาโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเหล่านี้มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ความนับถือและความเชื่อถึงแม้ว่ายุคสมัยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปประเทศไทยได้เอาความเชื่อในการรวมประเทศ และแนวคิดของศาสนาพุทธเข้ามาอย่างภาคอีสาน แต่ในปัจจุบันทำให้เห็น มุมมองที่แปลกใหม่ว่า การก่อเกิดการผลิตผลงานของวัฒนธรรมความเชื่อทั้งสองได้อย่างลัดตัวกันไม่ก่อเกิดความขัดแย้งระหว่างความเชื่อทั้งสองนี้ แต่ความเชื่อดั้งเดิมยังคงดำรงอยู่ภายในสังคมอย่างไม่ขาดหาย ถึงแม้ว่าในบางพื้นที่อาจจะถูกกลืนหายไปบ้างแต่ก็ยังคงให้เห็นถึงร่องรอยการเปลี่ยนแปลงไป ดังเช่นในพื้นที่ กู้บัวมาศ ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จึงถือได้ว่า ความเชื่อที่มีต่อชุมชนตำบลบัวมาศ ชุมชนตำบลบัวมาศ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ต้องการพึ่งกู้บัวมาศและดอนปู่ตา ความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีความเชื่อต่อกู้บัวมาศ หรือต่อองค์พระนารายณ์ การบูชาวิญญูณบรรพบุรุษ พิธีกรรมการสงฆ์ จึงมีความสัมพันธ์อย่าง แนบแน่น อันถือว่าเป็นประโยชน์ต่อบุคคลสังคมชุมชนและอยู่เคียงคู่กับวิถีชีวิตของชุมชนบ้านบัวมาศอย่างยาวนานได้นั้น ย่อมแสดงว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์และคุณค่าอย่างแน่นอน และพิธีกรรมก็เปรียบเสมือนรั้วที่ล้อมคนในชุมชนให้เข้ามารวมกันไว้เป็นหมู่เป็นพวก เพื่อไม่ให้กระจัดกระจายกันไป เพราะหากต่างคนต่างทำคนละทิศคนละทาง ก็ไม่อาจจะรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นและเกิดความรักความสามัคคี พิธีกรรมความเชื่อของบ้านกอก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีต่อกู้บัวมาศ มีความหลากหลายทั้งความเชื่อดั้งเดิม ความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งก่อให้เกิดการตีความและการสื่อความหมายโดยการบนบานกราบไหว้ บูชา การขอพร และการแก้บน โดยการมีการใช้พื้นที่ ที่เป็นส่วนสำคัญ ในการประกอบพิธีทุก ๆ ปีของเดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ และใกล้เคียงจะมารวมตัวกันเพื่อทำพิธีกรรมบวงสรวง เช่นสังเวยเป็นประจำทุกปี มาตั้งแต่อดีตดึกดำบรรพ์ โดยนำรูปเคารพพระนารายณ์กลับมาประดิษฐานไว้ที่อีกครั้ง เป็นการฟื้นฟูชีวิตความเป็น ศาสนสถาน ที่คงความสำคัญของชุมชนสืบไป

2. เพื่อสร้างชุดการแสดง “รำบวงสรวงกู้บัวมาศ” พบว่า ลีลาท่าพ้องเป็นการแสดงกิริยาอาการของอวัยวะส่วนต่าง ๆ เช่น มือ เท้า แขน ขา ศีรษะ และลำตัว ที่มนุษย์คิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้น เป็นท่าพ้องถือเป็นการอวดฝีมือในการรำรำของมนุษย์แต่ละบุคคลซึ่งลีลาท่าพ้องจะขึ้นอยู่กับการฝึกฝนจนเกิดเป็นความชำนาญ และสามารถคิดประดิษฐ์ท่ารำขึ้นเองได้สามารถแบ่งลีลาท่าพ้องออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1.ท่าพ้องแบบอิสระเป็นท่าพ้องที่ไม่มีรูปแบบแน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลที่จะแสดงออกเป็นท่าพ้องของตนในรูปแบบใด 2.ท่าพ้องที่เป็นแบบแผนเป็นท่าพ้องที่มีการกำหนดรูปแบบแน่นอนตายตัวไม่ว่าจะเป็นมือ เท้า แขน ขา ศีรษะ และลำตัวให้มีรูปแบบเดียวกัน ท่าพ้องต้องพร้อมเพียงกัน ลีลาการรำรำอันงดงามทางนาฏศิลป์นั้นต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนและเวลาในการศึกษาโดยมีการฝึกฝน และใช้เวลาในการศึกษาโดยมีการฝึกหัดพื้นฐานอย่างถูกต้อง และพัฒนาการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง นาฏศิลป์เป็นศิลปะแขนงหนึ่งแสดงถึงสุนทรียภาพของบุคคล สุนทรียภาพทางนาฏศิลป์เกิดจากการ

ประดิษฐ์ทำทำให้จิตรบรรจง สอดคล้องสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ดนตรี เครื่องแต่งกายได้อย่างกลมกลืน เกิดเป็นการแสดงที่งดงาม และองค์ประกอบที่สำคัญ คือ กระบวนท่ารำ ที่ปรมาจารย์ด้านนาฏศิลป์ได้คิดขึ้นมาเป็นแม่ท่าของนาฏศิลป์ไทย ที่มีความงดงามและใช้ในการแสดงต่าง ๆ เช่น การแสดงโขน ละคร การละเล่นพื้นเมือง ระบำ รำ ฟ้อน ซึ่งการแสดงแต่ละประเภท มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไป ล้วนแต่มีคุณลักษณะและความงามทั้งสิ้น

การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง ชุด “รำวงสรวงกুবัวมาศ” ทำตามขั้นตอนในการประกอบสร้างตามหลักนาฏยประดิษฐ์ของ (Wirunrak, S., 2001) ตั้งแต่การคิดให้มีนาฏศิลป์เพื่อสร้างรำวงสรวง “กুবัวมาศ” ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยการกำหนดความคิดหลักในการนำไปใช้ให้ชัดเจนเพื่อเป็นกรอบควบคุมการทำงาน การประมวลข้อมูลด้วยการสืบค้นทั้งเอกสารงานวิจัย และข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ สังเกตกลุ่มตัวอย่างในบริบทพื้นที่ การกำหนดรูปแบบตามหลักนาฏศิลป์อย่างมีหลักเกณฑ์ จนกระทั่งการกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ เครื่องแต่งกาย ดนตรี การเคลื่อนไหวและการใช้พื้นที่ ตลอดจนการออกแบบท่ารำโดยการสร้างรายละเอียดให้เป็นไปตามกรอบแนวคิด การผสมผสานระหว่างท่ารำการวางท่าหลักที่มีรูปแบบมาตรฐานและแบบแผน กับท่าที่สร้างขึ้นเพื่อสื่อถึงกิริยาของนาค ตลอดจน ท่าเชื่อมที่ใช้ในการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ได้เป็นไปตามหลักการนาฏยประดิษฐ์ ที่เน้นความสัมพันธ์ เชื่อมโยง และสมดุล จนเกิดสุนทรียภาพ กระบวนการสร้างสรรค์ที่มีแนวคิดพื้นฐานมาจากศรัทธาความเชื่อ จำเป็นต้องสื่อสารให้เห็นถึงพลังความศักดิ์สิทธิ์ การออกแบบดนตรีจึงต้องมีท่วงทำนองที่สร้างเสริมความรู้สึก บทสวดที่แสดงการบูชาจะสามารถสื่อสารความหลังได้อีกทางหนึ่ง การใช้มือเป็นสัญลักษณ์แทนความศรัทธา เป็นท่าสามัญที่เข้าใจกันได้ง่าย เพียงแต่นำมาผสมผสานกับการใช้แขนไขว้ให้เกิดท่วงท่าที่สวยงามเกิดความลงตัวได้เป็นอย่างดี และด้วยความเป็นนาฏยประดิษฐ์แบบพื้นเมือง เครื่องแต่งกายจึงมิได้แพรวพราว หากแต่ใช้สีน้ำตาลเป็นหลัก ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนตัวกুবัวมาศ เมื่อนำมาประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ ก็สามารถผสมผสานปรับปรนไปด้วยกันได้เป็นอย่างดี ซึ่ให้เห็นว่าพิธีกรรม ความเชื่อ นาฏกรรม เป็นวัฒนธรรมที่สอดคล้องยึดโยงอยู่ด้วยกัน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การประดิษฐ์ท่ารำวงสรวงกুবัวมาศเพื่อสืบสานวัฒนธรรมของถิ่น” ภายใต้วัตถุประสงค์ดังกล่าวผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่เป็นประเด็นหลักนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาพิธีกรรม ความเชื่อของบ้านกอก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีต่อกুবัวมาศ : กুবัวมาศเปรียบเป็นแสงส่องนำทางชีวิต อ้าปาก ส้มตาได้ ก็นึกถึงแต่กুবัวมาศ ไปไหน ที่ใด ก็นึกถึงกুবัวมาศ หรือองค์พระนารายณ์ เวลาขึ้นรถลงเรือก็อธิษฐานให้ท่านตามไปคุ้มครอง ตลอดหากเรานึกถึงท่านคราวใดก็รู้สึกมีกำลังใจปลอดภัยในการดำเนินชีวิต คนเฒ่าคนแก่ในชุมชน ได้กล่าวว่า มีกুবัวมาศที่อยู่ในชุมชนบัวมาศให้ความเคารพนับถือมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และได้ปฏิบัติตามฮีตสิบสอง-คองสิบสี่ ที่ได้ปฏิบัติกันสืบมาตั้งแต่

บรรพบุรุษ จนถึงปัจจุบัน และคนในชุมชนบัวมาศยังมีประเพณีเพิ่มเติมที่นับถือปฏิบัติสืบทอดกันมาคือ พิธี
บวงสรวงกู่ บัวมาศ ปัจจุบันก็มีประเพณีวัฒนธรรมฮีตสิบสองคองสิบสี่ ที่ชุมชนได้กระทำและอนุรักษ์ประเพณี
ของคนอีสาน กู่บัวมาศและดอนปู่ตาที่ชุมชนให้ความเคารพ ความศรัทธา ความเชื่อมั่นในสิ่งศักดิ์สิทธิ์

พิธีกรรม หรือ ศาสนพิธี หมายถึง การบูชา แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติใน ทางศาสนา การ
แสดงพิธีกรรมที่ยอมรับเป็นบรรทัดฐานร่วมกัน การบูชาเทวดาด้วยเครื่องสังเวยและดอกไม้ธูปเทียน เพื่อที่จะ
บูชาเทพเทวดา หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่มีความเชื่อต่อสถานที่นั้น ซึ่งสอดคล้องกับ (Royal Academy, 1999)
ที่ให้ความหมาย พิธีกรรม หมายถึง แบบอย่างของพฤติกรรมที่กำหนดไว้ ด้วยกฎเกณฑ์หรือธรรมเนียม
ประเพณี ให้กระทำและเพื่อให้มีความขลัง สังคมแบบดั้งเดิมจึงมักถือว่าพิธีกรรมซึ่งสอดคล้องกับ (Hiranto, U.,
1983) ได้ให้ความหมายของคำว่า พิธีกรรม หมายถึง การปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานทางวัฒนธรรมอันเกี่ยวกับ
สัญลักษณ์ที่กระทำในโอกาส ต่าง ๆ หรือหมายถึง พฤติกรรมทางสังคม อันละเอียดอ่อนที่ถูกกำหนดขึ้นโดย
ชนบธรรมเนียม กฎหมาย หรือระเบียบของสังคม ซึ่งแสดงออกถึงสัญลักษณ์ของค่านิยม หรือความเชื่อ
พิธีกรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของพิธีการ ในส่วนของพิธีกรรม

สร่งกู่บัวมาศ ที่ได้ไปกราบไหว้บูชาด้วยจิตใจที่อ่อนน้อมถ่อมตน และได้สัญญาไว้ต่อสถานที่นั้น จัดเป็น
พิธีกรรมที่คนในชุมชน หรือสังคมจัดขึ้น เพื่อช่วยเสริมสร้างกำลังใจให้กับผู้ที่เข้าร่วมพิธี และร่วมกันรำลึก
ถึงสิ่งที่มองไม่เห็น พร้อมกับโน้มน้าว หรือถึงผลที่จะได้รับในขณะนั้น และกายภาคนาซึ่งสืบทอดกันมาหลาย
ชั่วอายุคน เพราะพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับชุมชนมาตั้งแต่เกิดจนถึงวันตาย เช่น แต่งงาน งานบวช
ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และอีกหลาย ๆ อย่าง ล้วนเป็นพิธีกรรมที่พัฒนาขึ้นในท้องถิ่นคือ พิธีกรรมที่พุทธศาสนิกชน
ในท้องถิ่นต่าง ๆ กำหนดขึ้นโดยมีการผสมผสานวัฒนธรรมชนบธรรมเนียม ศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม และ
ประเพณีท้องถิ่น ให้เข้ากับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นประเพณี
คุณประโยชน์ของพิธีกรรมมีคุณค่าทางจิตใจประเพณีดั้งเดิมเป็นของทุกคนพากันเคารพนับถือ ตกมาในสมัย
นี้ ประเพณีโบราณไทยอีสานบางอย่างถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงตามกาลเทศะ มีบางอย่างต้องเพิ่มเติมเข้ามาใหม่
ด้วยถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นเพื่อให้เกิดความสามัคคีกันในทุกหมู่คณะ มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้ความเคารพ
กัน นับถือกัน จึงทำพิธีกรรมมีความศักดิ์สิทธิ์ ส่งเสริมความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม
เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน และเป็นการสะสมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ พิธีกรรมและบุญ
ประเพณีในตำบลบัวมาศ มีการจัดพิธีต่าง ๆ มาตั้งแต่อดีต โดยบุญประเพณีในตำบลบัวมาศ ก็มีการจัดขึ้นตาม
บุญประเพณีและฮีตสิบสอง เช่น บุญงานบวช บุญงานแต่งงาน บุญขึ้นบ้านใหม่ บุญสงกรานต์และบุญปีใหม่ที่
ชุมชนได้จัดขึ้นตามหลักของพระพุทธศาสนา

ชุมชนตำบลบัวมาศ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ต้องการพึ่งกู่บัวมาศและดอนปู่ตา ความเป็นอยู่ของชุมชนที่
มีความเชื่อต่อกู่บัวมาศ หรือต่อองค์พระนารายณ์ การบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ พิธีกรรมการสรงกู่ จึงมี
ความสัมพันธ์อย่าง แนบแน่น ซึ่งสอดคล้องกับ (Harnkam, S., 2004) ได้กล่าวถึงคติชนวิทยา ว่า Folklore เป็น
สิ่งที่ถ่ายทอดกันมาแต่บรรพบุรุษในรูปของนิทาน บทเพลง สถาปัตยกรรม หัตถกรรม การแต่งกาย อาหารการ

กิน ตลอดจนอากัป กิริยาของกลุ่มชน โดยไม่ปรากฏผู้คิดค้นหรือผู้แต่ง แต่ปัจจุบันอาจใช้ภาษาเขียนเป็นเครื่องมือบันทึก และยังคงสอดคล้องกับ (Chanta, R., 2001) พูกว่าคติชนวิทยา การดำเนินชีวิตของชาวบ้านหรือกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งทั้ง ชาวชนบท ชาวนาชาวไร่ ชาวเมืองชาวเขา หรือแม้แต่ดัดนักศึกษา กลุ่มคนกินเหล้า นักโทษ แพทย์ พยาบาล เป็นต้น ที่มีเอกลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่รับรู้และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน มาแสดงออกในรูปแบบของศิลปะแขนงต่าง ๆ รวมทั้ง ศิลปะการแสดง ที่สามารถสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ร่วมกันได้ อันถือว่ามีประโยชน์ต่อบุคคลสังคมชุมชนและอยู่เคียงคู่กับวิถีชีวิตของชุมชนบ้านบัวมาศอย่างยาวนานได้นั้น ย่อมแสดงว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์และคุณค่าอย่างแน่นอน และพิธีกรรมก็เปรียบเสมือนรั้วที่ล้อมคนในชุมชนให้เข้ามารวมกันไว้เป็นหมู่เป็นพวก เพื่อไม่ให้กระจัดกระจายกันไป เพราะหากต่างคนต่างทำคนละทิศคนละทาง ก็ไม่อาจจะรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นและเกิดความรักความสามัคคี พิธีกรรมความเชื่อของบ้านกอกอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีต่อกุ๋มมาศ มีความหลากหลายทั้งความเชื่อดั้งเดิม ความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งก่อให้เกิดการตีความและการสื่อความหมายโดยการบนบานกราบไหว้ บูชา การขอพร และการแก้บน โดยการมีการใช้พื้นที่ ที่เป็นส่วนสำคัญ ในการประกอบพิธีทุก ๆ ปีของเดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ และใกล้เคียงจะมารวมตัวกันเพื่อทำพิธีกรรมบวงสรวง เช่นสังเวยเป็นประจำทุกปี มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ โดยนำรูปเคารพพระนารายณ์กลับมาประดิษฐานไว้ที่อีกครั้ง เป็นการฟื้นฟูชีวิตความเป็น ศาสนสถาน ที่คงความสำคัญของชุมชนสืบไป

2. เพื่อสร้างชุดการแสดง “รำบวงสรวงกุ๋มมาศ”: หลักนฏยประดิษฐ์ในเรื่องการคิดให้มีนาฏยศิลป์ในชุมชนบ้านกอกอก ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม การกำหนดความคิดหลักทั้งในระดับเป้าหมายและระดับวัตถุประสงค์ การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบตลอดจนการกำหนดองค์ประกอบอื่นที่ประกอบไปด้วย เครื่องแต่งกาย ดนตรี ภาระบทท่ารำ ทั้งหมดล้วนเป็นกระบวนการควบคุมการทำงานของการทำงานของการสร้างสรรค์ให้เห็นไปตามวัตถุประสงค์และแนวความคิด ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องประกอบไปด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ สอดคล้องกับที่ (Guilford And Hoepfner, 1971) ที่อธิบายว่าความคิดคล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่น เป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ ส่วนความคิดริเริ่มนั้นทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา และความคิดละเอียดลออ ทำให้ความคิดนั้นมีรายละเอียดในการคิดมากขึ้น กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงชุด “รำบวงสรวงกุ๋มมาศ” ในส่วนที่เป็นภาระบทท่ารำ พบว่าการนำท่าหลักจากทำนฏยศิลป์ไทยมาประกอบสร้าง สามารถใช้ มือ แขน แขน สัญลักษณ์ที่ต้องการสื่อสารให้เห็นความเป็นนาถ การใช้ร่างกาย การก้าวเดิน การทรงตัว การถ่วงน้ำหนัก จำเป็นต้องปรับให้เป็นการปรับให้เป็นไปตามนาฏยลักษณ์ของพื้นเมือง โดยการจัดเรียงท่าให้มีความสัมพันธ์และร้อยเรียงกันไปได้สวยงาม อิสระตามธรรมชาติของการฟ้อนพื้นเมือง สอดคล้องกับ (Wongprasert, C., 1989) ที่อธิบายว่า ท่าฟ้อนรำของชาวอีสาน มีความเป็นอิสระขึ้นอยู่กับลีลาของผู้ฟ้อนที่จะขยับมือเคลื่อนไหวอย่างไร ส่วนเรื่องของดนตรีก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง การสร้างสุนทรีภาพทางดนตรีนอกจากความไพเราะของท่วงทำนองแล้ว ยังควรส่งอารมณ์และสนับสนุนให้การแต่งเพลงสมจริงอีกด้วย ซึ่งดนตรีพื้นบ้านก็สามารถสร้าง

ท่วงทำนองที่หลากหลายให้สอดคล้องกับอารมณ์ของการแสดงด้วยสายเพลงที่หลากหลาย สอดคล้องกับที่ (Dechpimol, C., 1978) อธิบายว่า คนตรีพื้นบ้านนั้นแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ ธรรมชาติตลอดจน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม โดยเฉพาะดนตรีภาคอีสานนั้น ท่วงทำนองดนตรีที่สนุกสนานจังหวะขึ้นดังเร้าใจ เช่น สายสุดสะแนน สายลำเพลิน สายกาตันก้อน สายทำนองวังเวงโยหยา เช่น สายแม่ฮ้างกล่อมลูก สายลมพัดพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ความสำคัญในเรื่องจังหวะและทำนองเพลงยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Sukhavanich, C., 1995) ที่อธิบายว่า การกำหนดท่วงทำนองและจังหวะของเพลงให้เข้ากับลีลาท่ารำโดยยึดหลักความสัมพันธ์ของท่วงทำนองเพลงกับท่ารำ ความสัมพันธ์ระหว่าง ความหมายของบทร้องเป็นเรื่องที่ต้องทำให้กลมกลืน และการแสดงจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการออกแบบการเคลื่อนไหวและการใช้พื้นที่ให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการใช้ที่ว่าง ตำแหน่ง ขนาด ทิศทาง เพื่อให้เกิดความลงตัว และสอดคล้องกับท่ารำจนเกิดเป็นภาพศิลปะในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงชุด “รำวงสรวงกุ่มบัวมาศ” เป็นการสร้างงานศิลปะจากความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ แต่ใช้หลักทางนาฏศิลป์เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความงดงาม มีแบบแผนรับใช้ชุมชนได้อย่างมีระบบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเพื่อการนำไปใช้

ในการศึกษาข้อมูลของในประดิษฐ์กระบวนท่ารำให้ ชุมชนกุ่มบัวมาศ ชุมชนบ้านกอก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามนั้น มีแรงบันดาลใจมาจากบริบททางสังคม ที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม ประเพณี เชื้อชาติ ภาษา อาชีพ วรรณกรรม ตำนานเรื่องเล่าก็สามารถนำมาสร้างจินตนาการให้เกิดเป็นภาพเคลื่อนไหวสามารถรับรู้ได้ด้วยตาเปล่า จึงจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีเพื่อให้เกิด “ภาพจริง” ที่มี “ความหมาย” ต่อความศรัทธาของชุมชน และเพื่อให้ภาพจินตนาการเด่นชัด การใช้ทฤษฎีหลักทางนาฏศิลป์มาควบคุมการทำงานในทุก รายละเอียดขององค์ประกอบด้วยการผสมผสานท่าหลัก ท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ และท่าเชื่อมต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ เชื่อมโยงและสมดุลกันระหว่างท่าต่อท่า หรือระหว่างมือ แขน ขา และเท้า โดยข้อคำนึงนั้นจะสามารถสร้างให้เห็นถึง “ความลงตัว” ที่จะก่อให้เกิดความสมบูรณ์ของท่ารำ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องอยู่ภายใต้ “แนวคิด” ในการสร้างสรรค์ผลงาน “รำวงสรวงกุ่มบัวมาศ”

2. ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการกระตุ้น ส่งเสริม สร้างความสนใจให้หน่วยงานต่าง ๆ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านนาฏศิลป์ โดยการนำเอาความเชื่อ ของชุมชน มาสร้างสรรค์เป็นการแสดงให้มากขึ้น จากศึกษาข้อมูลที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ต่อไปนี้ รูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านที่มีความแปลกและแตกต่าง และ เรียนรู้วิธีการคัดเลือกสาระสำคัญด้านต่าง ๆ มานำเสนอในรูปแบบการแสดง

References

- Chanta, R. (2001). *Folk Wisdom: Cultural Dimensions in Caring for HIV/AIDS Patients in Northern Thailand*. Chiang Mai : Ming Muang Printing House.
- Dechpimol, C. (1978). *Reflections on the life of Isan people from Mo Lam*. Bangkok: Department of Thai Language, Faculty of Arts, Silpakorn University.
- Diskun, S. (1979). *History of Southeast Asia to 2000*. Bangkok: Office of the Prime Minister.
- Guilford, J. P., & Hoepfner, R. (1971). *The Analysis of intelligence*. New York, NY McGraw-Hill Book Co.
- Harnkam, S, (2004). *Suriwong Isan Local Literature: An Analytical Study*. Master of Thesis: Silpakorn University.
- Hiranto, U. (1983). *Encyclopedia of public administration (Public Administration)*. Bangkok: Odeon stro.
- Kaewthongmee, P (Santimano). (2018). *Religion and wisdom for local development*. Mahasarakham : Mahasarakham University.
- Kingmaee, A. (2000). *Find traces of Khmer and Mon in Maha Sarakham*. Maha Sarakham: Office of Arts and Culture, Maha Sarakham Rajabhat Institute.
- Phukhamwong, P . (2014). *A Study of Faith Value in the Prang Ku Kaeo Worship Ritual of Buddhists in the Ku Kaeo District Udonthani Province*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Royal Academy. (1999). *Dictionary of the Royal Institute 1999*. Bangkok: Royal Institute.
- Samlee and Nilwanpha, R. (2019). *Interview*. Mahasarakham: Department of Thai and Eastern Languages: Mahasarakham University.
- Sukhavanich, C. (1995). *The idea of inventing dance moves*. College of Dramatic Arts, Fine Arts Department.
- Wirunrak, S. (2001). *Dramatic art periscope*. (2nd ed). Bangkok: Department of Dramatic Arts Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University.
- Wongprasert, C. (1989). *The art of dancing in the northeastern region*. Mahasarakham: Academic Resources Office, Srinakharinwirot University, Maha Sarakham.